

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

4. Каниболоцька О.А. Підготовка студентів мовних спеціальностей до міжкультурної комунікації у контексті європейського освітнього простору / О.А. Каниболоцька // Зб. наук. пр. Першої міжнарод. періодичної наук.-практ. конф. "Образовательный процесс: взгляд изнутри". – Дніпропетровськ: НАЦ "Ера", 2005. – С. 9 – 11.

5. Король Л.Л. Іноземна мова й міжкультурна комунікація у вимірі сучасної вищої освіти // Аспекти дослідження іноземних мов і лінгвометодичні основи викладання: Зб. статей. / За ред. В.К. Зернової. – Полтава, 2007. – Вип. 3. – С. 78 – 80.

6. Лушпай Л.І. До проблеми вивчення іноземних мов / Л.І. Лушпай // Науковий блог: Науковий блог НаУ "Острозька академія" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2015/>.

7. Современные теории и методы обучения иностранным языкам. – М.: Экзамен, 2006. – 381 с.

8. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пособие. / С.Г. Тер-Минасова. – М.: Слово/SLOVO, 2000. – 624 с.

9. Resolution of the Council and the Ministers of Education Meeting within the Council on the European Dimension in Education (24 May 1988) 88/C177/02 // ATEE News / – 1992 / 1993. – № 38 – 39. – P. 31 – 32.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2015

УДК 378.141.2

Наталія Корольова, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та методики професійного навчання
Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

У статті аналізуються причини адаптації іноземних студентів у процесі проходження педагогічної практики, а також формування у них проєктувальних і комунікативних умінь та навичок. Особлива увага приділяється організаційному компоненту педагогічної практики.

Ключові слова: іноземні студенти, адаптація, мотивація, педагогічна практика, комунікативні вміння, навички.

Літ. 5.

Наталья Королева, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры педагогике и методики профессионального обучения
Украинской инженерно-педагогической академии, г. Харьков

АДАПТАЦИЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПЕРИОД ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ

В статье анализируются причины адаптации иностранных студентов в процессе прохождения педагогической практики, а также формирование у них проективных и коммуникативных умений, навыков. Особое внимание уделяется организационному компоненту педагогической практики.

Ключевые слова: иностранные студенты, адаптация, мотивация, педагогическая практика, коммуникативные умения, навыки.

Natalia Korolyova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Prof. of the
Pedagogy and Methods of Vocational Training Department
Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Kharkiv

ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO VOCATIONAL ACTIVITY DURING PEDAGOGICAL PRACTICE

The article analyzes the reasons of adaptation of foreign students during pedagogical practice and formation designing and communicative skills. The main attention is paid to the organizational component of pedagogical practice.

Keywords: foreign students, adaptation, motivation, pedagogical practice, communicative skills, skills.

Постановка проблеми. Потреба у підготовці конкурентоспроможних іноземних фахівців є сьогодні одним з важливих умов економічного розвитку України. Тому вирішення проблеми адаптації іноземних студентів до умов навчання та проживання в

Україні є на сьогодні не тільки вкрай актуальною, але й стратегічно важливою для успішного просування України на світовий ринок.

У процесі навчання в Україні іноземні студенти стикаються з новим для себе комплексом факторів навколишнього середовища, а саме: іншим

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

соціокультурним і мовним середовищем, незвичним кліматом, новими методами і формами навчання, повною зміною режиму праці та відпочинку, та ін., що неминує створює у них труднощі в пристосуванні до нових умов життя. Це об'єктивно ставить завдання щодо створення умов для адаптації іноземних студентів до навчання в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми адаптації іноземних студентів в плані взаємодії викладача з іноземними студентами розкриті в дослідженнях Н. Голубева, Н. Персіанової, Г. Князевої; особливості адаптації іноземних студентів до навчально-виховного процесу у вищій школі відображені в роботі І. Ширяєвої; фактори навчальної успішності в роботі О. Ізотової; адаптація іноземних студентів за матеріалами зарубіжних дослідників представлена в роботах М. Іванової, Н. Тіткова, В. Трусова, Н. Шагліної; адаптація іноземних студентів до навчальної групи, дослідження соціально-психологічного клімату в ній відображені в роботах М. Іванової, Н. Тіткова; національно психологічні особливості іноземних студентів та їх урахування у педагогічному спілкуванні можна знайти в дослідженнях М. Іванової та Л. Цоколь; дидактична адаптація іноземних студентів вивчалася Т. Чернявської та ін.

Формулювання мети статті та завдань. Метою та завданнями статті є аналіз причин адаптації іноземних студентів до професійної діяльності у процесі проходження педагогічної практики і формування у них проєктувальних і комунікативних умінь та навичок.

Виклад основного матеріалу. Адаптація (з лат. *adaption* – пристосування) – інтегральне, багатогранне явище, має безліч тлумачень і розглядається в різних галузях науки. З погляду біології, адаптація – пристосування організмів до умов їхнього існування. У фізіології та медицині адаптація позначає процес звикання організму до зміни зовнішніх умов середовища [1]. Психофізіологічна адаптація визначає активність особистості і сукупність фізіологічних реакцій, що лежать в основі пристосування організму до зміни навколишніх умов [2]. З філософсько-соціологічної точки зору, адаптація – атрибут будь-якої живої істоти, який проявляється щоразу, коли в системі його взаємовідносин з середовищем життєдіяльності виникають важливі зміни [5]. Соціокультурна адаптація – це пристосування індивіда (або групи) до умов нового соціокультурного середовища, а отже, і до нових цінностей, орієнтацій, норм поведінки, традицій так, щоб успішно існувати в новому оточенні [3]. Адаптація до освітнього процесу забезпечує адекватну взаємодію об'єкта з

соціалним та інтелектуальним середовищем вищої школи, формування нових якостей особистості, професійну ідентифікацію, передбачає формування нового соціального статусу, освоєння нових соціальних ролей, придбання нових цінностей, осмислення значущості традицій майбутньої професії.

Труднощі адаптації іноземних студентів відмінні за змістом від труднощів українських студентів. Вони залежать від національних і регіональних характеристик і змінюються від курсу до курсу. В цілому етапи адаптації іноземних студентів до нового мовного, соціокультурного та навчального середовища такі: подолання мовного бар'єру; входження в студентське середовище; засвоєння основних норм інтернаціонального колективу; формування стилю поведінки; формування стійкого позитивного ставлення до своєї майбутньої професії.

Причини, що визначають рівень адаптації іноземних студентів, умовно можна розділити на три категорії:

- об'єктивні, які обумовлені навчальною діяльністю та умовами життя у відриві від сім'ї і країни (до них відносяться нові форми навчання та контролю занять, новий колектив, нова обстановка тощо);

- об'єктивно-суб'єктивні (слабкі навички самостійної роботи і самоконтролю тощо);

- суб'єктивні (небажання вчитися, сором'язливість тощо) [5].

Розглянемо більш детально кожен категорію адаптації студентів-іноземців.

Для подолання мовного бар'єру необхідно формувати комунікативні вміння в іноземних студентів. Їх формування буде більш успішним, якщо процес навчання здійснюється не тільки на рівні педагогічної комунікації в межах аудиторних занять, а й на рівні міжкультурної комунікації з метою більш легкого входження в україномовну культуру. Для цього необхідний індивідуальний підхід, що враховує національні та етнокультурні особливості.

Процес адаптації до незвичного соціального і культурного оточення триває весь період навчання, і успішність його залежить як від індивідуальних особливостей і характеру студента, так і від професійно-важливих якостей викладачів. Хтось із молодих людей легко і гармонійно входить в нове середовище, приймає мову, розділяє звичаї, шанобливо ставиться до цінностей. Хтось робить це лише частково, погоджуючись прийняти тільки обов'язкові норми за умови збереження власних традицій. Хтось із студентів зовсім не готовий йти ні на які

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

компроміси, так і залишається відокремленим. Безумовно, найважче студентам-першокурсникам, адже соціальна ізоляція, тривога і депресія, пов'язана з попаданням в інший соціум і культуру, дезорієнтують іноземного студента, який просто не в силах зрозуміти, що ж від нього вимагають. І тут на допомогу приходять студенти тієї ж національності, але більш старших курсів, яким теж свого часу допомогло земляцтво. Така взаємодія, прийнята в студентському середовищі академії – важлива складова прискореної адаптації і плавного входження в незнайоме середовище.

Дозвілля іноземних студентів полягає у відвідуванні музеїв і виставок, театрів і концертних залів. І до закінчення навчання іноземні студенти обзаводяться друзями, знаходять нові цінності та моделі поведінки, і повертаються на батьківщину не тільки висококваліфікованими фахівцями, але і більш соціально гнучкими, з багатим культурним багажем.

Одне з найважливіших завдань педагогів, які працюють з іноземними студентами, полягає в тому, щоб долучити їх до українських національно-культурних традицій засобами позанавчальної діяльності, забезпечити засвоєння елементів української культури за допомогою соціокультурної діяльності. Це може досягатися за допомогою спільної підготовки та проведення свят, відвідування різних історичних місць та ін. Прилучення студентів до національної самобутньої культури українського народу, читання та обговорення класичної літератури, історичної художньої прози тощо. Також є ефективним засобом формування комунікативних умінь іноземних студентів.

Наступним етапом адаптації іноземних студентів є входження їх в студентське середовище. Процес адаптації студентів в новому для себе колективі залежить від психологічного клімату в групі, від того, наскільки цікаво, комфортно, безпечно почуває себе студент під час занять, в ситуаціях взаємодії з товаришами і педагогами.

Особливість студентської групи першого курсу полягає в тому, що це ще не сформований колектив і в ньому ще немає встановлених і закріплених правил і норм поведінки. У цій групі кожен є новою людиною для кожного члена групи.

На першому організаційному етапі навчальної групи організатором її життя і діяльності є куратор. Він допомагає студентам, адаптуватися до нових для них соціальних умов, закласти основи сприятливого клімату в групі, який формується поступово протягом всього "спільного життя" у вищій школі. З цією метою

куратором і практичним психологом проводяться адаптаційні тренінги, спільні виїзди куди-небудь, масові заходи, такі як день першокурсника, КВК, різні концерти тощо.

Як правило, така робота, якщо вона проводилася педагогічним колективом у тісній взаємодії і з розумінням важливості цих заходів, приносить помітні результати, і вже до кінця першого півріччя тривожність іноземних студентів першого курсу помітно знижується і з'являються перші ознаки здорових, успішних колективів груп.

Тому важливе завдання професорсько-педагогічного складу вищої школи – сприяти об'єднанню студентів в мікрогрупи на діловій і здоровій моральній основі. Необхідно домагатися встановлення співпраці і взаємодопомоги між окремими мікрогрупами, що сприяє підвищенню організованості студентського колективу в цілому, включеності в його життя всіх студентів.

Кожен член групи бере участь у встановленні правил і норм поведінки, і формуванні характеристик даної групи. У всіх членів нового студентського колективу є можливість проявити себе з різних боків, знайти "своє місце під сонцем", завоювати авторитет і повагу однокурсників. Існує безліч різних критеріїв прояви особистості, такі як: одяг, поведінка, вчинки, стиль спілкування, творчі здібності, професійні здібності тощо в цьому й полягає сутність наступного етапу адаптації – вироблення стилю поведінки.

Формування стійкого позитивного ставлення до своєї майбутньої професії в іноземних студентів є важливим чинником підвищення їх навчальної успішності. Але саме по собі позитивне ставлення не може мати істотного значення, якщо воно не підкріплюється компетентним уявленням про професію (у тому числі і розумінням ролі окремих дисциплін) і погано пов'язано із способами оволодіння нею.

Для того, щоб взаємодія між педагогом та іноземними студентами була ефективною, необхідно враховувати його мотивацію. Висока позитивна мотивація може відігравати роль компенсаторного фактора у разі недостатньо високих спеціальних здібностей або недостатнього запасу у студента необхідних знань, умінь і навичок. Правильне виявлення професійних інтересів і схильностей є важливим прогностичним фактором задоволеності професією в майбутньому. Причиною неадекватного вибору професії можуть бути як зовнішні (соціальні) чинники, пов'язані з неможливістю здійснити професійний вибір за інтересами, так і внутрішні (психологічні) чинники, пов'язані з недостатнім усвідомленням

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

своїх професійних схильностей або з неадекватним уявленням про зміст майбутньої професійної діяльності. Ставлення до професії, мотиви її вибору є надзвичайно важливими (а за деяких умов і визначальними) чинниками, які зумовлюють успішність професійного навчання.

Важливою складовою професійного навчання при підготовці майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності є педагогічна практика.

Педагогічна практика є однією з основних форм їх професійного становлення, яка дозволяє синтезувати теоретичні педагогічні та технічні знання, а також практичний досвід. Під час проходження педагогічної практики студент може визначитися, наскільки правильно він вибрав для себе сферу діяльності, з'ясувати ступінь співвіднесеності особистісних якостей з майбутньою професією. Саме в процесі діяльної і довготривалої практики виявляються протиріччя між наявним і необхідним запасом знань, що виступає спонукальним чинником безперервної освіти. На практиці педагогічна діяльність студентів вдосконалюється на основі змістовного фактичного матеріалу, пізнання і результативне освоєння якого можливо тільки на тлі живих вражень і спостережень. Аналіз власної діяльності допомагає практиканту усвідомити труднощі, що виникають у нього в роботі, і знайти грамотні шляхи їх подолання.

У зв'язку з усім вищевикладеним педагогічна практика, яка організована для іноземних студентів має велике значення у підготовці кваліфікованого фахівця – інженера-педагога, так як саме в період проходження практики студенти долучаються до професійно-педагогічної діяльності.

Викладачами кафедри для іноземних студентів розроблена програма проходження педагогічної практики. Перед початком практики керівником педпрактики проводиться конференція, де даються роз'яснення про педпрактику: терміни, цілі і завдання, оформлення необхідної звітної документації. Після проходження педагогічної практики проводиться підсумкова конференція за результатами педагогічної практики.

Завдання практики полягають у тому, щоб:

- ознайомитися з навчальним закладом: вивчити організацію педагогічного процесу, документацію, у якій відображено зміст професійної підготовки і вимоги до майбутніх фахівців;

- ознайомитися з основними напрямками роботи педагогічного колективу навчального закладу;

- вивчити досвід навчальної, методичної, виховної роботи викладача, майстра виробничого навчання;

- провести уроки й оцінити ступінь реалізації власного проекту;

- удосконалити техніку педагогічного спілкування;

- розробити дидактичний проект вивчення окремих тем навчального матеріалу із загально-професійних та професійних дисциплін;

- розробити й провести виховні заходи [4].

Зміст звітної документації складають:

1. Аналіз освітньо-кваліфікаційної документації, що регламентує процес підготовки конкретних фахівців (освітньо-кваліфікаційної характеристики, навчального плану, навчальної програми).

2. Аналіз документації з виховної роботи (планів виховної роботи ПТНЗ, навчальної групи).

3. Відвідування занять, проведених майстрами виробничого навчання, викладачами ПТНЗ і студентами-практикантами (не менш 5 навчальних занять).

4. Проведення п'ять уроків з технічної дисципліни і їх розгорнуті плани-конспекти.

5. Відвідування й аналіз виховних заходів, проведених класним керівником і студентом-практикантом (не менш двох виховних заходів)

6. Ведення щоденника педагогічних спостережень.

7. Заповнення відповідним чином щоденники по педпрактиці.

На першому тижні педагогічної практики іноземні студенти, які проходять практику знайомляться з навчальним закладом, його діяльністю та структурою; матеріально-технічною й навчально-виробничою базою навчального закладу та знайомляться з навчальною групою.

На другому та третьому тижні практиканти готуються та проводять виховні заходи, відвідують педагогічні ради, методичні комісії, батьківські збори тощо.

Нарешті на четвертому тижні педагогічної практики іноземні студенти повинні провести аналіз і систематизацію отриманих зведень, власного досвіду, скласти звітну документацію.

Уроки іноземних студентів-практикантів відвідуються керівником педпрактики, викладачами з багаторічним стажем роботи, що надають професійну допомогу студентам-практикантам при аналізі уроків, плануванні щоденних уроків, при підготовці до виховних заходів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, процес адаптації іноземних студентів до навчання у вищій школі України набагато складний, ніж процес адаптації вітчизняних студентів, адже, крім тих етапів, труднощів, критеріїв готовності до навчання та

ПОЕТИКА ХАРАКТЕРОТВОРЕННЯ У ПОВІСТІ “ВАСИЛЬКО РОСТИСЛАВИЧ” ВОЛОДИМИРА БІРЧАКА

багатьох інших складових цього процесу, студент-іноземець стикається з цілою низкою додаткових, пов'язаних із перебуванням не в рідній країні, недосконалим володінням українською мовою, відсутністю друзів і знайомих на початковому етапі перебування тощо. Ця проблема має багато аспектів і перспектив для подальших досліджень.

1. *Адаптація первокурсників: проблемы и тенденции*/Л.Н.Боронина, Ю.Р.Вишневский, Я.В.Дидковская и др. // *Университетское управление: практика и анализ*. – 2001. – № 4(19).

2. Антонова В.Б. *Психологические особенности*

адаптации иностранных студентов к условиям жизни и обучения в Москве // *Вестник ЦМО МГУ*. – 1998. – №1.

3. Иванова М.А., Титкова Н.А. *Социально-психологическая адаптация иностранных студентов первого года обучения в вузе*. – СПб., 1993.

4. *Програма та методичні вказівки до педагогічної практики*. Укладачі: Чепурко І.П., Брюханова Н.О., Комишан А.І., Васильєва М.П., Коваленко Д.В., Белей О.Й. – Харків: УПА, 2008. – С. 48.

5. Ширяева И.В. *Особенности адаптации иностранных студентов к учебно-воспитательному процессу в советском вузе*. – Л., 1980.

Стаття надійшла до редакції 03.11.2015

УДК 821.161.2.091

Сніжана Новак, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ПОЕТИКА ХАРАКТЕРОТВОРЕННЯ У ПОВІСТІ “ВАСИЛЬКО РОСТИСЛАВИЧ” ВОЛОДИМИРА БІРЧАКА

Стаття присвячена аналізу однієї з історичних повістей Володимира Бірчака. У розвідці на матеріалі твору “Василько Ростиславич” розглянуто вирішення письменником проблеми творення художнього образу володаря, відображення минулого України-Русі через свідомість героїв. Особливе місце тут займає тема пошуку рушійної сили в суспільстві та соціально-етичної перспективи.

Ключові слова: проза, інтерпретація, поетика, характеротворення, архетип, емоційний діапазон.
Лім. 15.

Сніжана Новак, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ПОЭТИКА ХАРАКТЕРОВ В ПОВЕСТИ “ВАСЫЛЬКО РОСТЫСЛАВЫЧ” ВОЛОДЫМЫРА БИРЧАКА

Статья посвящена анализу одной из исторических повестей Володымыра Бирчака. В исследовании на материале произведения “Васылько Ростыславич” рассмотрено решение писателем проблемы создания художественного образа правителя, отражение прошлого Украины-Руси через сознание героев. Особое место здесь занимает тема поиска движущей силы в обществе и социально-этической перспективы.

Ключевые слова: проза, интерпретация, поэтика, характер, архетип, эмоциональный диапазон.

Snizhana Novak, Ph.D. (Philology), Associate Professor of the Ukrainian Literature and Literary Theory Department Drogobych Ivan Franko State Pedagogical University

POETICS OF CHARACTERS IN THE STORY “VASYL’KO ROSTYSLAVYCH” OF VOLODYMYR BIRCHAK

The article analyzes one of the historical novels of Volodymyr Birchak. In the material exploration work “Vasyl’ko Rostyslavych” writer considered solve the problem of creating an artistic image of the ruler, displaying the past time of the Ukraine-Rus’ through the mind of the characters. A special place here is the theme of finding a driving force in the community, social and ethical perspective.

Keywords: prose, interpretation, poetics, the character, archetype, emotional range.

Постановка проблеми. Простежити шляхи пошуку В. Бірчаком сильного героя, вождя, проаналізувати особливу техніку зображення, важливість вмілого звернення до глибинних пластів психіки. З’ясувати способи

розкриття характеру князя Василька через його внутрішній світ.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Уперше в сучасному українському літературознавстві здійснюється спроба дослідити поетику